

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КАФЕДРА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

*«Взаємозв'язок комунікативних здібностей та
особистісних властивостей майбутніх
правоохоронців»*

Виконав: здобувач 2 курсу,
групи ПС-21-1вм
спеціальності 053 «Психологія»
Борисов С.С.
Керівник: Дубінський С.В.
канд. економ. н., доц.

Дніпро
2023 р.

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи здобувача
Борисова Сергія Семеновича

на тему: «Взаємозв'язок комунікативних здібностей та особистісних властивостей майбутніх правоохоронців»

Кваліфікаційна робота здобувача 2-го курсу, спеціальності 053 «Психологія» (у форматі магістр) (Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи) присвячена проблемі взаємозв'язку комунікативних здібностей та особистісних властивостей майбутніх правоохоронців.

Теоретичний аналіз дослідження дозволив встановити, що, комунікативна компетентність правоохоронця є комплексом тих особистісних властивостей, знань, умінь і навичок, які забезпечують ефективність його професійного спілкування. Основна функція професійного спілкування правоохоронців – правовий вплив на громадян, який здебільшого відбувається в ситуаціях психологічного тиску. Тому ефективність цього впливу забезпечується належним володінням правоохоронцями соціально-психологічними механізмами взаємовпливу (асертивним переконанням, навіюванням, емоційним зараженням) та взаєморозуміння (ідентифікації, емпатії, рефлексії). Необхідною умовою ефективності використання правоохоронцем цих механізмів, як і всіх інших засобів впливу на комунікантів, є його авторитет та референтність. Основа авторитету особистості – орієнтація на гуманістичні духовно-моральні цінності, що у взаєминах виявляється як доброзичливість, справедливість і т. ін. і забезпечує довіру до неї. Основа референтності – професійність. Головний суб'єктний чинник розвитку професійності – мотивація досягнення у професійній діяльності (стати успішним фахівцем).

Основні психолого-педагогічні умови розвитку вказаних властивостей і спроможностей у майбутніх правоохоронців: а) належний рівень професійної підготовки, спрямованої на формування основ професійності, що базується на мотивації досягнення; б) якісна етична і культурологічна освіта, спрямована на формування когнітивної бази їх гуманістичної спрямованості; в) здоровий морально-психологічний клімат у навчальному мікросоціумі, який розвиває і моральні якості, і продуктивні комунікативні вміння й навички студентів, курсантів через механізми групової інтеракції, ідентифікації та ін.

Професійне оволодіння механізмами взаємовпливу і взаєморозуміння вимагає: а) соціально-психологічної підготовки за допомогою навчальних курсів, які закладуть основи необхідних для цього знань. Необхідною умовою ефективності викладання таких навчальних курсів є суб'єкт-суб'єктна освітня парадигма, якій відповідають кооперативне та інші інтерактивні методи навчання, котрі засновуються на активній співпраці педагогів і студентів, курсантів, що істотно підвищує якість їх учіння, розвиває уміння й навички досягнення взаєморозуміння задля взаємодії; б) широкого застосування інтерактивно-тренінгових методів.

Результати емпіричного дослідження показали, що комунікативні та пов'язані з ними особистісні властивості досліджуваних майбутніх правоохоронців загалом є сприятливими щодо розвитку їх комунікативної компетентності. Зокрема, відсутні меркантильно-корисливі мотиви вибору професії, домінує шляхетно-громадянська й зацікавлена змістом правоохоронної діяльності мотивація цього вибору. Серед найбільш значущих властивостей правоохоронця на першому місці за кількістю виборів – «відповідальність» та «вміння легко спілкуватись». Отже, переважна більшість досліджуваних усвідомлюють, що успішність в обраній ними професії визначається насамперед відповідальним ставленням до службових обов'язків (що є істотною складовою авторитету та референтності) і володінням мистецтвом спілкування. Факторний аналіз отриманих емпіричних даних показав, що найбільш сприятливим щодо розвитку комунікативної компетентності правоохоронця є комплекс таких властивостей: комунікативні та організаторські здібності, комунікабельність, сміливість, самоконтроль, щирість та відвертість у ставленні до людей і поводженні з ними. У досліджуваних ці властивості загалом переважають. Найбільш несприятливим – тривожність, напруженість, дратівливість, емоційна лабільність, неповага до соціальних імперативів, принципів, норм, надмірна м'якість характеру. Ці властивості піддавалися психокорекції, яку проведено у процесі формувального експерименту.

Таким чином, основними психолого-педагогічними умовами комунікативної компетентності майбутніх правоохоронців є: системне використання всіх обґрунтованих нами освітніх засобів формування когнітивної бази професійної референтності загалом і комунікативної компетентності зокрема та гуманістичної ціннісно-орієнтаційної спрямованості – основи авторитету правоохоронця; широке й активне застосування інтерактивно-тренінгових методик, які розвивають складові усіх функціональних структур комунікативної компетентності: мотиваційної, ціннісно-орієнтаційної, інтелектуально-когнітивної, емоційної, комунікативної; здоровий морально-психологічний клімат у їх навчальному мікросоціумі, в умовах якого групова інтеракція відчутно сприяє розвитку комунікативної компетентності його членів.

Перспективи подальших досліджень у межах цієї теми вбачаємо у вивченні інтелектуальних аспектів спілкування, задатків темпераментальної природи, сприятливих щодо розвитку комунікативних здібностей, їх психодіагностики, комунікативних стилів фахівців правоохоронної діяльності.

Перелік ключових слів: комунікативна компетентність, майбутні правоохоронці, професійна підготовка, мовлення, спілкування

SUMMARY

The Relationship between Communicative Abilities and Personal Attributes of Future Law Enforcement Officers

Master's Degree Project of the 2-th year student, speciality «Psychology» (Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine, Department of Innovative Technologies in Pedagogy, Psychology and Social Work) is devoted to the problem of the relationship between communication skills and personal attributes of future law enforcement officers.

The theoretical analysis of the study made it possible to establish that the communicative competence of a law enforcement officer is a complex of those personal attributes, knowledge, abilities and skills that ensure the effectiveness of his professional communication. The main function of professional communication of law enforcement officers is legal influence on citizens, which mostly occurs in situations of psychological pressure. Therefore, the effectiveness of this influence is ensured by the proper possession by law enforcement officers of socio-psychological mechanisms of mutual influence (assertive persuasion, suggestion, emotional contagion) and mutual understanding (identification, empathy, reflection). A necessary condition for the effectiveness of the law enforcement officer's use of these mechanisms, as well as all other means of influencing communicators, is his authority and referentiality. The basis of a person's authority is orientation to humanistic spiritual and moral values, which manifests itself in relationships as benevolence, justice, etc. and ensures trust in it. The basis of referentiality is professionalism. The main subjective factor in the development of professionalism is the motivation to achieve professional activity (to become a successful specialist).

The main psychological and pedagogical conditions for the development of the specified properties and abilities in future law enforcement officers: a) the appropriate level of professional training aimed at forming the foundations of professionalism, based on the motivation of achievement; b) high-quality ethical and cultural education aimed at forming the cognitive base of their humanistic orientation; c) a healthy moral and psychological climate in the educational micro-society, which develops both moral qualities and productive communication skills and skills of students, cadets through the mechanisms of group interaction, identification, etc.

Professional mastery of the mechanisms of mutual influence and mutual understanding requires: a) socio-psychological training with the help of training courses that will lay the foundations of the knowledge necessary for this. A necessary condition for the effectiveness of teaching such training courses is the subject-subject educational paradigm, which corresponds to cooperative and other interactive learning methods, which are based on the active cooperation of teachers and students, cadets, which significantly increases the quality of their learning, develops skills and achievement skills mutual understanding for interaction; b) wide application of interactive training methods.

The results of the empirical study showed that the communicative and related personal qualities of the studied future law enforcement officers are generally favorable for the development of their communicative competence. In particular, there are no mercantile and self-interested motives for choosing a profession, the motivation of this choice is dominated by a noble-citizen interest in the content of law enforcement activities. Among the most significant attributes of a law enforcement officer, "responsibility" and "the ability to communicate easily" are in the first place by the

number of elections. Therefore, the vast majority of the researched are aware that success in their chosen profession is primarily determined by a responsible attitude to official duties (which is an essential component of authority and referentiality) and mastery of the art of communication. The factor analysis of the received empirical data showed that the most favorable for the development of the communicative competence of a law enforcement officer is a set of the following properties: communicative and organizational skills, sociability, courage, self-control, sincerity and openness in attitude to people and dealing with them. In the studied subjects, these properties generally prevail. The most unfavorable are anxiety, tension, irritability, emotional lability, disrespect for social imperatives, principles, norms, excessive softness of character. These properties were subjected to psychocorrection, which was carried out in the process of a formative experiment.

Thus, the main psychological and pedagogical conditions for the communicative competence of future law enforcement officers are: the systematic use of all the educational tools justified by us for the formation of the cognitive base of professional referentiality in general and communicative competence in particular and humanistic value-oriented orientation - the basis of the authority of a law enforcement officer; wide and active use of interactive training methods that develop components of all functional structures of communicative competence: motivational, value-oriented, intellectual-cognitive, emotional, conative; a healthy moral and psychological climate in their educational micro-society, in the conditions of which group interaction significantly contributes to the development of the communicative competence of its members.

We see the prospects for further research within the scope of this topic in the study of intellectual aspects of communication, predispositions of a temperamental nature favorable to the development of communicative abilities, their psychodiagnosis, communicative styles of law enforcement specialists.

Key words: communicative competence, future law enforcement officers, professional training, speech, communication.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ	6
1.1. Основний психологічний зміст комунікативної компетентності суб'єктів професійної діяльності типу «людина-людина»	6
1.2. Комунікативна компетентність як необхідна умова та чинник ефективності професійної діяльності правоохоронців	15
1.2.1. Особливості професійного спілкування правоохоронців	15
1.2.2. Основний психологічний зміст професійної комунікативної компетентності фахівців правоохоронної діяльності	20
Висновки до першого розділу	49
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ТА ОСОБИСТІСНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ	52
2.1. Методики та процедура емпіричного дослідження	52
2.2. Мотиваційні показники обрання професійної діяльності майбутніми офіцерами ОВС	56
2.3. Морально-психологічний клімат у навчальних групах досліджуваних курсантів як чинник розвитку їхнього комунікативного потенціалу	62
2.4. Результати емпіричного вивчення власне комунікативних та пов'язаних з ними особистісних властивостей майбутніх правоохоронців	67
2.5. Результати факторного аналізу отриманих емпіричних даних	95
Висновки до другого розділу	98
ВИСНОВКИ	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	104